

YMPÄRISTÖVASTUULLINEN ELINKEI- NOTOIMINTA

Strateginen tavoite 3: Elinkeinotoiminnan ympäristökuormitus on vähentynyt merkittävästi.

Elinkeinotoimintoja harjoitetaan siten, ettei niistä aiheudu merkittäviä haittoja eikä riskejä ilmaan, maaperään, vesiin ja laajemmin maisemaan. Elinkeinotoiminta ei aiheuta haittoja asukkaille. Tämä saavutetaan vähentämällä hajakuormitusta, kehittämällä tuotantoprosesseja ja ympäristötekniikan käyttöä. Elinkeinotoimijat mini-moivat ympäristökuormituksensa ja kantavat vastuun aiheuttamastaan ympäristökuormituksesta. Tämä antaa niille merkittävää kilpailuetua.

Pirkanmaa varmistaa asemansa menestyvänä maakuntana luomalla yritysten ja yhteiskunnallisten toimijoiden yhteisen toimintamallin ympäristökuormituksen vähentämiseksi. Elinkeinotoiminnan harjoittajia kannustetaan ja autetaan ottamaan ympäristövaikutukset huomioon jo toiminnan suunnittelun varhaisessa vaiheessa.

Toimenpide 2. Metsätaloustoimien ja turvetuotannon vesistökuormitusta vähennetään.

- Parannetaan edelleen metsätalouden vesiensuojelua käyttämällä tehokkaaksi todettuja vesiensuojelutoimenpiteitä. Vesiensuojeluratkaisuissa otetaan huomioon mm. maalajin eroosioherkkyys, maaston kaltevuus, virtaama, vesistöjen läheisyys ja veden laatu.
- Toimijat ja metsänomistajat noudattavat hyvän metsänhoidon suosituksia entistä tehokkaammin luonnon-, ympäristön- ja maisemanhoidon parantamiseksi talousmetsissä. Tämän tiedotukseen varataan toimijoille riittävästi resursseja.
- Lisätään toimijoiden ja metsänomistajien koulutusta luonnonhoidosta.
- Metsäsertifiointin uudet kriteerit otetaan täysimittaisesti käyttöön ja alan toimijoita koulutetaan tähän liittyen.
- Metsätaloustoimenpiteissä pyritään varsinkin turvemailla ottamaan käyttöön korjuukoneita ja -menetelmiä, jotka rikkovat maanpintaa nykyistä vähemmän.
- Kehitetään ja otetaan käyttöön turvetuotannon hankkeissa esiin tuotuja ympäristöhaittoja vähentäviä ja ehkäiseviä menetelmiä ja tekniikoita kiintoaine-, ravinne- ja humuskuormituksen vähentämiseksi.

Raportointivastuu: ELY-keskus

Osallistajat: ELY-keskus, Metsäkeskus, Metsähallitus, ProAgria-Pirkanmaa, MTK-Pirkanmaa, Metsänomistajien liitto, kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset, Suomen metsäsertifiointi Oy, metsätalouden harjoittajat, metsänhoitoyhdistykset, metsäkoneyrittäjät, turvetuottajat, puun ostajat

Seurannan yhdyshenkilö: Heidi Heino

Vuoden 2013 tilanne:

Turvetuotanto

Turvetuotanto ja sen vaikutukset kohdistuvat Pirkanmaalla erityisesti sen pohjoisosiin Kihniön, Parkanon ja Virtain alueille. Lisäksi turvetuotantoa harjoitetaan Ikaalisissa, Punkalaitumella ja Urjalassa.

Ympäristöministeriön uusi Turvetuotannon ympäristönsuojeluohje annettiin vuonna 2013 (Ympäristöhallinnon ohjeita 2/2013). Ohjeen tavoitteena on tehostaa turvetuotannon ympäristönsuojelua ja vähentää tuotannon aiheuttamia ympäristöhaittoja. Sillä edistetään lainsäädännössä ja valtioneuvoston ohjelmissa asetettujen turvetuotannon ympäristötavoitteiden toteutumista yhdenmukaisin menettelyin ja tulkinnoin. Ohjeen lähtökohtana ovat voimassa olevat säädökset. Ohje antaa ajantasaista tietoa turvetuotannon hyvistä ympäristönsuojelukäytännöistä, erityisesti vesiensuojelussa, mutta myös melu- ja pölyhaittojen vähentämisessä. Siinä muun muassa tarkennettiin vesienkäsittelyrakenteiden mitoituksia. Mitoitukset varmistetaan tapauskohtaisesti ympäristölupakäsittelyssä.

Turvetuottajat ovat tehostaneet oma-aloitteisesti vanhojen tuotantoalueiden vesienkäsittelyä. Isot tuottajat ovat myös luopuneet tai luopumassa pienistä tuotantoalueista, joille ei ole kannattavaa tehdä tehostettuja vesienkäsittelyrakenteita. Kuivatusvesien käsittelyvaatimus on ympäristöluvissa viime vuosina tiukentunut ja minimitasona ovat perusrakenteiden lisäksi, kokoojajojen virtaamansäätpadot ja pintavalutus tai vastaavantasoinen käsittely. Uutena lupamääräyksenä ympäristölupiin on tullut johdettaville kuivatusvesille puhdistustehovaatimus. Se määrätään lähes poikkeuksetta kaikkiin uusiin ympäristölupiin sekä myös vanhojen tuotantoalueiden tarkastushakemusten yhteydessä. Puhdistustehovaatimus on ollut pintavalutuskentille pääsääntöisesti fosforille 50 %, typelle 20 % ja kiintoaineelle 50 %. Kosteikoille puhdistusteho on asetettu tavallisesti tavoitteellisena ja prosentit ovat olleet hie- man alempia. Rakenteet poistavat harvoin liukoisessa muodossa olevaa orgaanista ainesta ja sille ei Pirkanmaalla ole asetettu puhdistustehovaatimusta.

Tutkimus- ja kehittämishanke ”*Turvetuotannon ja metsätalouden vesiensuojelutason kehittäminen (TASO)*” päättyi vuonna 2013. Keski-Suomen ELY-keskuksen vetämään hankeen tuloksiin voi tutustua osoitteessa www.ymparisto.fi/taso. Hankeessa muun muassa kehitettiin omavalvontaa, jonka tavoitteena on varmistaa vesienkäsittelyrakenteiden jatkuva tarkkailu ja kunnossapito.

Vesienkäsittelymenetelmä	Määrä (ha)	%-osuus tuotantopinta-alasta
Kasvillisuuskenttä/kosteikko, ei pumppausta	163	6 %
Kasvillisuuskenttä/kosteikko, pumppaamalla	769	26 %
Kemiallinen käsittely, ympärivuotinen	110	4 %
Ojitettu pintavalutuskenttä, ei pumppausta	44	1 %
Ojitettu pintavalutuskenttä, pumppaamalla	712	24 %
Ojittamaton pintavalutuskenttä, ei pumppausta	151	5 %
Ojittamaton pintavalutuskenttä, pumppaamalla	794	27 %
Vesiensuojelun perusrakenteet	2928	100 %
Virtaaman säätö	2928	100 %

Taulukko 1. Pirkanmaan turvetuotantoalueiden vesienkäsittelymenetelmät vuonna 2013. Määrä tarkoittaa sitä turvetuotantopinta-alaa hehtaareina, jolla kyseinen toimenpide on käytössä.

Osa lupahakemuksista kohdistuu edelleen Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden vastaisesti ojittamattomille suoalueille. Valtioneuvoston periaatepäätöksen Soiden ja turvemaiden kestävästä ja vastuullisesta käytöstä ja suojelusta (2012) mukaisesti merkittävästi soita muuttavaa toimintaa kohdennetaan ojitetuille tai luonnontilaltaan

muuten merkittävästi muuttuneille soille ja turvemaille. Periaatepäätöksen linjauksilla edistetään soiden ja turvemaiden kestävä ja vastuullista käyttöä maa- ja metsätaloudessa sekä turvetuotannossa. Lisäksi parannetaan suojeltujen soiden verkoston edustavuutta. Käyttöön otetaan soiden luonnontilaisuusasteikko. Sitä hyödynnetään ensisijaisesti sellaisten soiden ja turvemaiden maankäytön suunnittelussa, jotka on nyt annetun periaatepäätöksen antamisen jälkeen hankittu turvetuotantoon.

Metsätalous

Metsätalouden toimenpiteet, kunnostusojitus, hakkuut, maanmuokkaus, kannon nostot sekä lannoitus aiheuttavat ravinne-, humus- ja kiintoainekuormitusta vesistöihin. Metsätalouden vesiensuojelun kehitystyötä on viime vuosina tehty valtakunnallisesti merkittävästi ja hyvän metsänhoidon suositukset ovat uudistuneet. Suositukset käsittelevät muun muassa vesiensuojelurakenteita. Myös kansainväliset metsäsertifiointistandardit, PEFC ja FSC, edellyttävät vesiensuojelun huomioimista metsätaloustoimissa. Maanomistajat voivat saada vesiensuojelurakenteiden tekemiseen Kestävän metsätalouden rahoituslain (KEMERA) mukaista tukea.

Keski-Suomen ELY-keskuksen vetämä hanke ”Turvetuotannon ja metsätalouden vesiensuojelutason kehittäminen (TASO)” päättyi vuonna 2013. Hankeen tuloksiin voi tutustua osoitteessa www.ymparisto.fi/taso. TASO-hankkeen yhteydessä tehtiin myös Opas metsätalouden vesiensuojelun suunnitteluun valuma-alueella (Hiltunen ym. 2014). Valuma-alue-tasoinen toimenpiteiden suunnittelu on tullut osaksi metsätalouden vesiensuojelun tehostamista. Pirkanmaalla eroosioriskikartat kattavat jo ison osan intensiivisemmästä metsätalousmaasta turvealueella. Metsäkeskuksen Pirkanmaan alueyksikkö sekä metsäyhtiöt ja metsähallitus kouluttavat ja neuvovat vuosittain metsäalan toimijoita, sekä suunnittelijoita että urakoitsijoita, vesiensuojelurakenteiden oikeasta rakentamisesta ja käytöstä sekä uusista menetelmistä. Lisäksi erityisesti Metsäkeskus neuvoo maanomistajia nykysäädöksistä. Alueen metsänomistajille tarkoitettuun täydennyskoulutukseen, henkilökohtaiseen tai ryhmäneuvontaan osallistui v. 2013 yhteensä 18 441 henkilöä. Toki kaikissa neuvonnoissa ei käsitelty vesiensuojelua tai sen osuus oli pieni.

Pirkanmaan vesienhoidon yhteistyöryhmän Metsätalouden ja turvetuotannon alatyöryhmässä (mukana laaja joukko metsätalouden toimijoita Pirkanmaalta) on yhteisesti linjattu vesiensuojelun minimitaso. Valuma-alueet on jaoteltu Pirkanmaalla herkkyytensä ja vesien tilan mukaan ns. perusalueisiin ja erityisalueisiin. Erityisalueilla vesistö on: hyvää huonommassa tilassa ja metsätalouden kuormitus havaittavissa (määritelty metsätalouden lisätoimenpidealueeksi vesienhoitosuunnitelmassa), luonnonarvoiltaan tärkeä kohde esim. Natura-alue, on siika- ja lohipeiteinen, vesistökuunnostuskohde tai muuten herkkä alue (esim. vesistön tila erinomainen). Tehostetut vesiensuojelurakenteet osana kunnostusojitusta kuten putkipadot ovat selvästi yleistymässä osana hankekohtaista vesiensuojelua. Niiden kevyt rakenne ja koko mahdollistavat laajan käytön suhteessa esimerkiksi kosteikoihin. Kosteikoita perustetaan yleisemmin laajoissa valuma-aluekohtaisissa vesiensuojeluhankkeissa.

Pinta-ala (ha)	2010	2011	2012	2013
Hakkuut,	39 762	30 919	40 527	41 000
josta avohakkuuta	7 257	5 089	6 922	9 000
Kunnostusojitus	1 979	1 110	954	1 200
Metsälannoitus	1 750	1 664	1 104	1 600
Yhteensä (ha)	50 748	38 782	49 507	52 800

Taulukko 2. Pirkanmaalla toteutetut metsätaloustoimenpiteet (hehtaaria).